

יוצא לאור לפרשת צו, שבת הגדול ה'תשפ"ו
(מספר 25)

מפרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לעילוי נשמת

הו"ח ר' שמואל דוד ב"ר יעקב הכהן ע"ה כהן
לרגל יום הולדתו, ביום ט"ו ניסן - יום א' דחה"פ ה'תשפ"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י ידידיו שיחיו

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת צו

א. גילוי עצמותו ית' לע"ל (מחשבה תחלה)

ע"י עבודת בני" (סוף מעשה) 3

בקרבות הנשיאים נרמזת כללות עבודת בני" בעשיית דירה לו ית', עד ל"יום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי", "סוף מעשה", שבו מתגלית מעלתן העצמית של ישראל, "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר", "מחשבה תחילה"; "סוף מעשה במחשבה תחילה" בשייכות לקץ הגאולה - שעם היותו חתום וסתום ("מחשבה תחילה") נמשך ומתגלה ב"סוף מעשה", בדורנו זה ובתקופתנו זו; השייכות למזמור פ"ט בתהלים - "משכיל לאיתן האזרחי" (מחשבה תחילה), "אשר חרפו עקבות משיחך", "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" ("סוף מעשה"); השייכות לפ' השבוע - פ' צו: (א) זירוז בנוגע לקרבות שיוכלו להקריבם בפועל ממש בביהמ"ק השלישי, (ב) דברי האוה"ח הק' בנוגע לבוקר הגאולה בשנת ה'ת"ק, וכ"ש וק"ו בשנת ה'תש"נ, חצות היום דאלף הששי; ההוראה בפועל: להוסיף בצפי' לגאולה, בלימוד פנימיות התורה ובצדקה

שבת הגדול - פרשת צו

ב. הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" -

אתהפכא חשוכא לנהורא מעין לע"ל 16

"שבת הגדול" - גדלות בשבת שלפני הפסח לגבי פסח ("למכה מצרים בבכוריהם" - מלחמה בחושך העולם ע"י העולם בעצמו) עד שפועל גדלות בפסח; להוסיף בהכנות לפסח מתוך גדלות; לנצל היום-סגולה דהולדת הרמב"ם, ערב פסח

הוספה / בשורת הגאולה

ג. משיחות ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תשנ"א 28

"הגיע זמן גאולתכם"

לעילוי נשמת

ר' נתנאל ב"ר אפרים ע"ה נסים

נפטר ביום ט"ז סיון ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

וזגתו מרת דבורה בת אסתר תחי' נסים

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' אפרים וזוגתו מרת מריטה שיחיו נסים

ר' דוד וזוגתו מרת אורה שיחיו בורק

* * *

לעילוי נשמת

ר' שלמה ב"ר יוסף ע"ה קרמרמן

נפטר ביום ט' מ"ח ה'תשס"ח

וזוגתו מרת רבקה לאה ב"ר נחום ע"ה קרמרמן

נפטרה ביום י"א שבט ה'תש"פ

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים

ר' נחום יוסף שיחי' קרמרמן

ר' גרשון שמואל וזוגתו מרת רונית שיחיו קרמרמן

ר' מרדכי יצחק וזוגתו מרת גיטל שיחיו אפסל

Reprinted with permission of:

"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

צו

גילוי עצמותו ית' לע"ל (מחשבה תחלה) ע"י עבודת בני" (סוף מעשה)

הנשיאים בחודש ניסן⁸ קשור עם כללות ענין הגאולה שבחודש ניסן:

חודש ניסן הוא „חודש של גאולה“⁹, „בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל“¹⁰, כמרומז גם בשם „ניסן“ – מלשון נסיון, ויתירה מזה – שיש בו ב' נונין, שרומז ל„נסי נסים“¹², מתחיל ועיקר מהנסים דגאולה האמיתית והשלימה, „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“¹³.

ולכן קורין בחודש ניסן קרבנות הנשיאים¹⁴ לחנוכת המשכן – כיון שחודש ניסן הוא זמן מסוגל ביותר לגאולה האמיתית והשלימה, שאז תהי' חנוכת ביהמ"ק השלישי¹⁵, תכלית השלימות דהמשכן והמקדש¹⁶.

(8) להעיר, שקריאת פרשת הנשיאים מר"ח ניסן עד י"ב בו פועלת על כל חודש ניסן – שבגלל זה אין אומרים תחנון בכל החודש (ש"ע אדה"ז שם ס"ט).

(9) שמו"ר פט"ו, יא.

(10) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.

(11) ראה פסיקתא זוטרתיא בא יב, ב: ניסן שבו נעשים נסים לישראל.

(12) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(13) מיכה ז, טו.

(14) ויש לומר, שבוה נרמז גם שנעשה מעמד ומצב של נשיאות אצל כל ישראל – כלשון הכתוב (בהתחלת פרשת הנשיאים), „נשא את ראש בני ישראל“, אשר, שלימות המצב דנשיאת ראש יהי' בגאולה העתידה.

(15) להעיר גם מ"מ"ש בנבואת יחזקאל (מה, יח), „בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש וגו'“.

(16) כולל גם השלימות דבית ראשון ובית שני

א. מהענינים המיוחדים שבחודש ניסן – ש„נוהגין . . לקרות פ' הנשיא שהקריב בו ביום“²: מר"ח ניסן – „ויהי המקריב ביום הראשון . . למטה יהודה“³, עד י"ב ניסן – „ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי“⁴, וביום י"ג ניסן קורין „זאת חנוכת המזבח גו“⁵, וממשיכים בפ' בהעלותך את הנרות, עד „כך עשה את המנורה“⁷.

ויש לומר, שהמנהג דקריאת פרשת

משיחות ש"פ צו, שבת הגדול, י"ב ניסן ה'תש"נ. נדפס בסה"ש תש"נ ח"ב ע' 393 ואילך. (1) ש"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט סט"ו – משלה מס' פסחים קמ, ב. וראה לקו"ש ניסן תשמ"ז בתחלתו. וש"ב.

(2) ולאח"ז אומרים ה„יהי רצון“, שבו מודגשת הפעולה דאמירת הנשיא על כאו"א מישראל – „שבאם אני עבדך משבט . . יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט כו“ (וראה בארוכה לקו"ש הנ"ל ס"ב ואילך).

(3) נשא ז, יב.

(4) שם, עח.

(5) שם, פד.

(6) בהעלותך ת, ד.

(7) „שהוא כנגד שבט לוי“ (ש"ע אדה"ז שם). וצ"ע בנוגע לגרים – כמ"ש „וגם ערב רב עלה אתם“, „תערובות אומות של גרים“ (בא יב, לח ובפרש"י), שנעשו חלק מכלל ישראל, ועד שנקראו „עמך“ (של משה רבינו), „שקבלת מעצמך וגירתם“ (תשא לב, ז ובפרש"י), ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל (מכילתא בא שם. וראה תו"ש שם. וש"נ) שמספרם של ה„ערב רב“ הי' יותר משישים ריבוא בני" – באיזה אופן היתה ההשתתפות שלהם בקרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח. ואכ"מ.

לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל
נפטר בש"ק פ' נצבים, ז"ך אלול ה'תשס"ה
וזוגתו מרת טשארנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה סטראל
נפטרה בליל ה' טבת ה'תשס"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנם

הו"ח ר' שמואל זוגתו מרת מלכה שיינדל
ומשפחתם שיחיו סטראל

לעילוי נשמת

ר' גדלי' חנוך ב"ר פינחס ע"ה סניידער
נפטר ביום כ"ד אדר שני ה'תשל"ח
ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת חנה בת רייזל תחי' סניידער
לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת
גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י חתנם ובתם

הו"ח ר' שמואל זוגתו מרת מלכה שיינדל
ומשפחתם שיחיו סטראל

האמור לעיל הוא בהדגשה יתירה כשנמצאים בחודש ניסן דשנה זו „הי' תהא שנת נפלאות אראנו“, וכמדובר (גם במכתבים כלליים) ע"ד הנסים והנפלאות שקרו בשנה זו (בסמיכות לחג הפורים), שהתבטל מנגד לבנ"י, עד שהנצחון הביא לכך, שהשונא ישחרר, באופן טוב, חלק משבויי-המלחמה וכו', כמדובר בפרטיות לפנ"ז.

ובדאי ימשיך הקב"ה להראות נסים ונפלאות, עד – ועיקר – „אראנו נפלאות“ בגאולה האמיתית והשלימה,

שהמלחמות באותו חלק בעולם („מלך פרס“ עם „מלך ארם“) הן מהסימנים שמיד באה הגאולה ע"י משיח צדקנו, כדאיתא בילקוט שמעוני, ובלשונו, ש„בני אל תתיראו . . הגיע זמן גאולתכם“, ו„מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן גאולתכם!“

ובעומק יותר – שבקרבנות הנשיאים לחנוכת המשכן נכללת כללות העבודה דבנ"ר¹⁷ שתוכנה „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“¹⁸, „בתוכם“ דייקא, בתוך כאו"א¹⁹, בלבנו פנימה, בביתו ובד' אמותיו ובחלקו בעולם, ועי"ז בכל העולם כולו, כמודגש גם בהמשך הקריאה (דפרשת הנשיאים) בפ' בהעלותך את הנרות, שכל שבעת הנרות, ז' הסוגים שבנשמות ישראל²⁰ (כפי שהם מציאות אחת²¹), „עד ירכה עד פרחה מקשה היא“²², מאירים „אל מול פני המנורה“, ועי"ז אורה יוצאה לעולם²², שהעולם כולו נעשה זירה (תוכן המשכן ומקדש) לו ית', כפי שיתגלה לעתיד לבוא.

ב. ויובן בהקדם ביאור העילוי ד„ביום שנים עשר יום נשיא גוי“, היום האחרון שבו נעשה סיום וגמר חנוכת המשכן – שנוסף לכך יש בו כל פרטי קרבנות הנשיאים בפועל²⁴ (לא רק (בכו"כ ענינים דבפועל שהם) „בכח“ כביום הראשון²⁵), יש בו גם העילוי ד„סוף²⁶ מעשה במחשבה תחלה“:

הפירוש ד„סוף מעשה במחשבה תחלה“ הוא²⁷ – לא רק שע"י סוף מעשה נשלמת הכוונה שבהתחלת המחשבה, כיון שהתחלת המחשבה היא בשביל סוף המעשה, וע"ד „נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן“²⁸, אלא יתירה מזה – שע"י „סוף מעשה“ מתגלה בחי' „תחלה“ שלפני ולמעלה גם מתחלת המחשבה.

וכפי שרואים במוחש במחשבה ומעשה שבאדם למטה – שאע"פ שהמעשה בא לאחרי וע"י הקדמת המחשבה (שתחילה מתעורר ברצון על

ועפ"ז יש להוסיף, ש„ביום שנים עשר יום נשיא גוי“, סיום וגמר פרשת הנשיאים, מודגש סיום וגמר „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“²³, שתיכף ומיד לאח"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה. וענין זה הוא

ועפ"ז יש להוסיף, ש„ביום שנים עשר יום נשיא גוי“, סיום וגמר פרשת הנשיאים, מודגש סיום וגמר „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“²³, שתיכף ומיד לאח"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה. וענין זה הוא

– כדרשת חז"ל „משכן משכן שני פעמים, רמו למקדש שנתמשכן בשני חורבניו“ (פרש"י ר"פ פקודי), בדוגמת המשכון שחזור לבעליו בשלימות, כי, בביהמ"ק השלישי תהי' גם השלימות דבית ראשון ובית שני (ראה חז"ג רכא, א).

(17) שהרי כל נשיא ונשיא הקריב עבור כל שבטו (אף ש„משלו הביא“ (פרש"י נשא ז, יב)).

(18) תרומה כה, ת.

(19) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(20) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(21) כלומר, לא רק באופן ד„ואהבת לרעך כמוך“, שעדיין ניכרת ההתחלקות בינו לבין

חבירו, אלא באופן שנעשים מציאות אחת ממש.

(22) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

(23) תניא רפ"ז.

24) עוד לפני שקורין הסך-הכל דקרבנות הנשיאים („זאת חנוכת המזבח וגו'“) ביום י"ג ניסן. – ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע שם: „וביום י"ג פ' בהעלותך כו'“, ואינו מוזכר (בפירוש) שקורין בו גם „זאת חנוכת המזבח“, שמוה משמע קצת שהסך-הכל דקרבנות הנשיאים ישנו בפועל כבר ביום י"ב, ורק הקריאה כדיבור היא ביום י"ג. וראה לקמן הערה 51.

25) ראה לקו"ת ש חכ"ה ע' 245. וש"נ.

26) פיוט „לכה דודי“.

27) בהבא לקמן – ראה תו"ח ויגש פט, סע"א

ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' איק"ט ואילך. סה"מ

מלוקט ח"ג ע' רכו. וש"נ.

28) ספר יצירה פ"א מ"ז.

הוספה בשורת הגאולה

יח.

האמור לעיל איז נאָכמער בהדגשה געפינענדיק זיך אין חודש ניסן פון היינטיקן יאָר, ה'י' תהא שנת נפלאות אראנו, און ווי גערעדט (אויך אין די מכתבים כלליים) וועגן די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאָסירט דעם יאָר (נאָענט צו דעם היינטיקן פורים), אַז ס'איז בטל געוואָרן אַ מנגד צו אידן, ביז אַז דער נצחון האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, אין אַ גוטן אופן, אַ טייל פון די מלחמה-געפאַנגענע וכו', ווי גערעדט אויספירלעך פריער.

און זיכער וועט דער אויבערשטער ממשיך זיין ווייזן נסים ונפלאות, ביז – ועיקר – „אראנו נפלאות“ בגאולה האמיתית והשלימה,

וואָס די מלחמות אין יענעם טייל וועלט („מלך פרס“ מיט „מלך ארם“) זיינען פון די סימנים אַז אַט קומט די גאולה ע"י משיח צדקנו, ווי עס שטייט אין ילקוט שמעוני, און ווי ער זאָגט דאָרט, אַז „בני אל תתיראו . . הגיע זמן גאולתכם“, און „מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן גאולתכם!“

(משיחות ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן תנש"א)

(1) ישעי' רמז תצט.

לקוטי צו שיחות

מבחי' הגילויים), מהותו ועצמותו ית' ממש.

וענין זה מודגש בסיום וגמר חנוכת המשכן („ביום שנים עשר גו'"), שרומז על סיום וגמר כללות עבודתם של ישראל בעשיית משכן ומקדש לו ית' (כנ"ל ס"א) – שע"ז מתגלה העילוי ד, „סוף מעשה במחשבה תחלה“.

ג. ויש להוסיף ולבאר הקשר והשייכות שבין העילוי ד, „סוף מעשה“ ל, „נשיא לבני נפתלי“ דוקא:

ענינו של נפתלי מודגש בשמו – שנקרא ע"ש „נפתולי אלקים נפתלתי“³¹, מלשון חיבורי³², שזהו"ע התפלה³³.

והענין המיוחד שבתפלה – שבה מודגש החידוש שנעשה ע"י עבודת המטה, שהרי, כל ענין התפלה הוא שהאדם מצ"ע מתפלל להקב"ה ומבקש צרכיו³⁴, ועי"ז פועל שתהי' המשכה חדשה מלמעלה³⁵.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שהעילוי ד, „סוף מעשה“ מודגש „ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי“ – כיון שהעילוי ד, „סוף מעשה“ הוא מצד מעלת עבודת המטה (כנ"ל ס"ב), שזהו"ע התפלה, ענינו של נפתלי.

(31) ויצא ל, ה.

(32) ראה פרש"י עה"פ – בשם מנחם בן סרוק.

(33) ראה פרש"י שם: „ואונקלוס תרגם לשון תפלה, נפתולי אלקים נפתלתי, כמה בקשות כו'“. וגם לפי פירוש רש"י, „ואני מפרשו לשון עקש ופתולול נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום“ – ה"ז שייך לתוכן ענין התפלה.

(34) ראה רמב"ם ה' תפלה פ"א ה"ב. ועוד.

(35) ראה תניא קו"א קנה, א. ובכ"מ.

דבר מסויים, ומהרצון נמשך לשכל ומדות, ועל ידם נמשך במחשבה ודיבור עד למעשה בפועל, שאז המעשה הוא באופן מסודר ובשלימות), מ"מ, כשנשלם המעשה בפועל ממש, ועד ל, „סוף מעשה“, לא רק העשי', אלא הדבר שנפעל ע"י העשי', אזי מתגלה תענוג נעלה יותר שלא הי' במח' הגלוי', כי אם, במחשבה הנעלמת, ועד לתכלית ההעלם בעצם הנפש.

ודוגמתו כביכול אצל הקב"ה – שדוקא ע"י „סוף מעשה“, עבודתם של ישראל בקיום התומ"צ במעשה בפועל, מתגלה בחי' „תחלה“ שלפני ולמעלה מתחלת המחשבה (על ההתהוות דכל סדר ההשתלשלות)²⁹, בחי' שלמעלה מגילויים, עד למהותו ועצמותו ית' ממש.

וההסברה בזה³⁰ – שבעבודת המטה, ובפרט העבודה בתחתון שאין תחתון למטה ממנו לבררו ולזככו עד שיתהפך לקדושה, יש עילוי לגבי ההמשכה והגילוי מלמעלה („מחשבה“), שמציאות התחתון מצ"ע (לא רק מצד הגילוי וההמשכה מלמעלה) נעשה חדור באלקות, שכוונה זו אינה מצד בחי' הגילויים, אלא מצד עצמותו ית' ממש, שנתאווה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ולכן, ע"י העבודה למטה במעשה בפועל, „סוף מעשה“, מגיעים בבחי' שלמעלה ממחשבה (למעלה

(29) ואדרבה – עבודתם של ישראל במעשה בפועל היא הסיבה שבגללה באה ההתעוררות ותחלת המחשבה על בריאת סדר ההשתלשלות, כמארו"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים (ראה המשך תרס"ו ע' כ').

(30) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 19 ואילך. ועוד.

ד. ויש לומר שהעילוי ד"סוף מעשה" שמגיע, "במחשבה תחלה" (תחלה שלפני תחלת המחשבה), נרמז גם בהמשך ד"ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי" ליום שלפניו³⁶, "ביום" עשתי עשר יום נשיא לבני אשר³⁸;

ענינו של אשר מודגש בשמו - שנקרא ע"ש "באשרי כי אשרוני בנות"³⁹, וכתוב⁴⁰, "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך" - ענין התענוג⁴¹, שקשור עם בחי' היחידה, עצם הנפש⁴².

וימתק יותר ע"פ המבואר במדרש⁴³ ש"אשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל", "אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה. . הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבת הקב"ה בישראל מכל האומות", היינו, שבענינו של אשר מודגשת ההתקשרות

העצמית דישראל עם הקב"ה. וכמרומו גם בכך שהקריב קרבנו "ביום עשתי עשר יום", כידוע⁴⁴ ש"אחד עשר" מורה על דרגא שלמעלה מעשר ספירות, "אנת הוא חד"⁴⁵, ודוגמתו בנפש - בחי' היחידה, "יחידה לייחדך"⁴⁶.

ועפ"ז יש לבאר ההמשך ד"ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר גו' ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי גו' - שההתקשרות העצמית דישראל עם הקב"ה (ענינו של אשר) מתגלית ע"י עבודת המטה (ענינו של נפתלי)⁴⁷, כאמור, שע"י "סוף מעשה" (נפתלי) מתגלית ה"מחשבה תחלה" (אשר), בחי' תחלה שלפני תחלת מחשבה, שרשם של ישראל בעצמותו ית' (בחי' "אנת הוא חד"), כפי שנמשך ומתגלה למטה בפועל ממש⁴⁸, ועד לאופן ד"מראה באצבעו ואומר זה"⁴⁹ ("זה" בגימטריא י"ב, "ביום שנים עשר יום").

(44) ראה יהל אור ע' מה. אה"ת דברים ע' יט. סה"מ עטר"ת ע' תקנב. תקפו.

(45) תקו"ז בהקדמה (יו, א).

(46) נוסח ההושענות דיום ג' דחגה"ס.

(47) להעיר מדברי המדרש (שבהערה 38) בביאור הסדר דאשר ונפתלי - "כשם שמחשבת ישראל עלתה תחלה לפני המקום ואח"כ תיקן להם תורה, לכך הקדים אשר לנפתלי"; ולאידך, מעלתן של ישראל מתגלית ע"י העבודה בפועל - "לפי שאישורן של ישראל הי' תלוי על התורה לפיכך הקריב נפתלי אחר אשר". וראה הערה הבאה.

(48) ויש לומר, שכיון שהכוונה היא שיומשך בגילוי בפועל ממש, הרי, ע"י ההמשכה בגילוי בפועל ממש ("סוף מעשה") ניתוסף עליו גדול יותר ("מחשבה תחלה").

(49) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

מיד ולדורות¹⁰⁶, ועד ש"לא עיכבן המקום כהרף עין"¹⁰⁷,

ובאופן של דילוג וקפיצה, "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות"¹⁰⁸, ש"מדלג על החשבונות ועל הקיצים"¹⁰⁹, ובפרט לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין"¹¹⁰.

ובפשטות - שבעמדנו ב"שבת הגדול" נעשה, "בוא"י יום ה' הגדול"¹¹², ובדרך ממילא, בבוא ערב פסח,

(106) הגאולה נצחית, עד סוף כל הדורות, כולל גם גאולה (תחי') מתחילת כל הדורות - "הקיצו ורננו שוכני עפר" (ישעי' כו, יט).

(107) מכילתא ופרש"י בא, יב, מא.

(108) שה"ש ב, ת.

(109) ראה שהש"ר עה"פ.

(110) סנהדרין צו, ב.

(111) מלאכי ג, כג.

(112) להעיר ממטה משה (סימן תקמ"ב) בשם המהרש"ל: לכך קורין אותו שבת הגדול, על שם ההפטרות שקורין בהיא שבת, דכתיב בה הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול. אבל, נוסף לכך ש, נוהגין במדינות אלו שכששבת הגדול הוא ערב פסח מפטירין בו במלאכי וערבה וגו' "שור"ע אדה"ז או"ח סת"ל ס"ג), הרי, המהרש"ל עצמו דוחה טעם זה, משום שעפ"ז צריך, "לקרותו שבת וערבה, על שם התחלת ההפטרות, כמו . . שבת נחמו".

מקריבין כל ישראל את הפסח בביהמ"ק השלישי, ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"¹¹³, ו"נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים. . ונודה לך שיר חדש"¹¹⁴ על גאולתנו ועל פדות נפשנו¹¹⁵ - בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, נשמות בגופים, תיכף ומיד ממש.

(113) פרש"י ותוס' סוכה מא, א. ועוד.

(114) להעיר גם מסיום ותותם מזמור פ"ז בתהלים (ראה לעיל הערה 83) - "ושרים כחוללים כל מעייני בך", שפרש"י, "כחוללים לשון מחוללים", "כל מעייני, כל קרבי, בך, בישועתך". וראה רשימות הצ"צ (יהל אור) עה"פ: "מחוללים היינו מנגנים והוא על הישועה ע"ש". ובהמשך הענין מביא ממדרש תהלים (עה"פ) "כשם שהבאר נובע מים חדשים בכל שעה כך ישראל אומרים שירה חדשה בכל שעה, הה"ד ושרים כחוללים כל מעייני בך", ומקשר עם הענין ד"שיר חדש", עיי"ש. ולהעיר מהשייכות המיוחדת לשנה זו - שנת תשמח.

ובהמשך המדרש (הובא ביהל אור): "רבנן אמרי כשם שאומרים האנשים שירה כך אומרים הנשים שירה, שנאמר כל מעייני בך, ואומר (שה"ש ד, יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום" - שקשור עם מעלתן של נשי ישראל הצדקניות שבכותם נגאלין ישראל (ראה יל"ש רות רמז תרו בסופו).

(115) נוסח ברכת אשר גאלנו - מפסחים קטו, ב במשנה.

של הרמב"ם, (בהוספה על שאר השיעורים בתורה), ע"י עריכת, כינוסי הקהל" בזמן האפשרי (בערב פסח עצמו, או בימים הסמוכים – כפי תנאי המקום כו').

ויש להוסיף ולהעיר שיום הולדתו של הרמב"ם בערב פסח (ולאחר הצות) מרמו ע"ד שייכותו (ערב והכנה) לענין הגאולה (פסח), קיבוץ גלויות – כי, ספרו העיקרי של הרמב"ם, "משנה תורה", "יד החזקה", הוא, "מקבץ לתורה שבעל פה כולה", הלכות כל התורה כולה, "בלשון ברורה ודרך קצרה. . . עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול"⁹¹, שע"ז מקבץ ומלקט גם כל ישראל – "לקטן ולגדול" – ללימוד כל התורה כולה, אשר, זוהי גם ההכנה לקיום היעוד, "ואתם תלוטטו לאחד אחד בני ישראל"⁹², "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁹³, "קהל גדול ישובו הנה"⁹⁵, שאז, "לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"⁹⁶, ויתירה מזה – "כ"י מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁹⁸.

יא. ויה"ר שקבלת החלטות טובות

(91) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.

(92) ישע"י כו, יב.

(93) בא, י, ט.

(94) ובפרט בשנה זו – שנת הקהל, "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", שנעשים "קהל גדול".

(95) ירמ"י לא, ז.

(96) שם, לג.

(97) ישע"י יא, ט.

(98) סיום וחתום ספר הרמב"ם. ולהעיר, שפסוק זה הובא גם בסיום וחתום דרושי פרשתנו (פ' צו) בלקו"ת.

(ותירה מזה – תיכף להשקוט ע"ד הצורך בקבלת החלטות טובות) בכל הענינים האמורים הקשורים עם ההכנות לפסח באופן של גדלות כו', אשר, "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"⁹⁹ – תפעל תיכף¹⁰⁰ (עוד לפני "בעשור לחודש") את ה"נס גדול" ד, "למכה מצרים בכוריהם", שתוקף הגלות עצמו דורש (ולוחם בשביל) גאולתם של ישראל, ותיכף ומיד – הגאולה האמיתית והשלמה, כימי צאתך מארץ מצרים" ש, נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו¹⁰¹ וגאלם¹⁰².

וכל זה – באופן של זריות, חפזון¹⁰³ דשכינה¹⁰⁴,

ובפרט ע"פ ההוראה דפ' צו – "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"¹⁰⁵ – "אין צו אלא לשון זירוה,

(99) קידושין מ, א. וידוע הפירוש בזה – "דכאשר איש ישראל חושב לעשות איזה דבר בלימוד התורה, בקיום המצוות ובמדות טובות וחפץ בזה בכל לבו ומאודו הנה הקב"ה מצרף כמה ענינים בהשגחה פרטית שיבא לידי מעשה" (סה"מ תש"ב ע' 87).

(100) ע"ד פס"ד השו"ע – או"ח סתקע"א ס"ג.

(101) ראה סה"מ אעת"ר ע' עה ואילך. המשך

תער"ב ח"ב ס"ע תתקכד.

(102) נוסח הגדה של פסח – פיסקא מצה זו, ולפנ"ו – פיסקא ויוציאנו.

(103) דאף שבגאולה עצמה נאמר, "לא תחפזון תצאו" (ישע"י נב, יב), אלא, "בשובה ונחת תושעון" (שם ל, טו), מ"מ, ההכנה לגאולה, ביאת משיח צדקנו, צ"ל (ותהי) בתכלית הזריות והחפזון, שהרי פס"ד רז"ל שמכבר (בזמן הש"ס) כלו כל הקיצין (סנהדרין צו, ב).

(104) מכילתא בא יב, יא. נתבאר באוה"ת בא ע' רצג. המשך וככה תרל"ז פק"ל.

(105) תהלים קמו, יט. שמו"ר פ"ל, ט.

וענין זה מודגש גם בהמשך ביום י"ג ניסן (בגימטריא אחד⁵⁰), שבו קורין "זאת חנוכת המזבח וגו'", וממשיכים בפ' בהעלותך את הנרות – שבו מודגש גמר ושלימות העבודה, "סוף מעשה" הן בנוגע לסך-הכל דקרבתו כל י"ב הנשיאים⁵¹, והן בנוגע להדלקת המנורה ופעולתה בכל העולם כולו; ועי"ז מתגלית מעלתם העצמית של ישראל, מצד שרשם בבחי' "מחשבה תחלה".

ויש לומר, שמעלתם של ישראל מצד שרשם בבחי' "מחשבה תחלה" נרמזת גם בדרשת חז"ל (ע"ד סמיכות פרשת הנשיאים לפרשת המנורה), "שלך גדולה משלהם"⁵² – דיש לפרש גם (כפי שמצינו בכיו"ב⁵³) שהגדלות "שלך" היא "משלהם", היינו, שמעלת העבודה בעניני התומ"צ שמרומים בהדלקת המנורה ("שלך"), "נר מצוה ותורה אור"⁵⁴, היא, לאחרי (וכתוצאה מ)הקדמת מעלתם העצמית של ישראל

(50) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו – שי"ג (אחד) בניסן חל ביום הראשון בשבוע, שנקרא "יום אחד" (בראשית א, ה).

(51) ומעלה גם לגבי י"ב ניסן – דאף שנשלמו בפועל הקרבתו דכל י"ב הנשיאים, הרי, ביום הי"ב מודגש (בעיקר) קרבנו של נשיא הי"ב בפ"ע (לא רק בתור סיום י"ב הנשיאים), משא"כ ביום י"ג ניסן, שבו קורין בגלוי ובפועל הסך-הכל דקרבתו כל י"ב הנשיאים.

(52) פרשי ר"פ בהעלותך.

(53) ולדוגמא: "יפה כח הבן מכת האב" – שהעילוי ד, "כח הבן" הוא, "מכח האב", מכחו העצמי של האב (ראה לקו"ש חכ"ג ע' 222. וש"נ).

(54) משלי ו, כג.

("משלהם"), שקדמו לתורה⁵⁵, בבחי' "מחשבה תחלה"⁵⁶.

ה. והנה, הענין ד, "סוף מעשה במחשבה תחלה" (שב"סוף מעשה" מתגלית בחי' תחלה שלפני ולמעלה מתחלת המחשבה, שלא נתגלתה גם בתחלת המחשבה) מודגש במיוחד בנוגע לענין הגאולה:

זמן הגאולה, "קץ הימין"⁵⁷, הוא סתום וחתום, כמ"ש "סתום הדברים וחתום הספר עד עת קץ"⁵⁸, "כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ"⁵⁹. וטעם הדבר – כיון שהגאולה עצמה הו"ע סתום וחתום, היינו, שהגילויים דימות המשיח הם מדרגא נעלית ביותר שהיא באופן של סתימות, ובלשון הרמב"ם⁶⁰ ש, "באותו הזמן כו' יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים", ובגלל זה נעשה גם זמן הגאולה סתום וחתום.

ויתירה מזה – שהסתימות דהגאולה היא לא רק ביחס לנבראים, אלא גם ביחס להקב"ה (כביכול), כדרשת חז"ל⁶¹ על הפסוק⁶², "יום נקם בלבי ושת גאולי באה", "ללבי גליתי לאברי לא גליתי" ("לא הוצאתי דבר מפי שהיו

(55) ב"ר פ"א, ד. ועוד.

(56) ובלשון המדרש (לעיל הערה 47) – "מחשבת ישראל עלתה תחלה לפני המקום ואח"כ תיקן להם תורה".

(57) דניאל בסופו. וראה או"ת ר"פ מקץ. וש"נ.

(58) שם, ד.

(59) שם, ט.

(60) הלי' מלכים בסופו.

(61) סנהדרין צט, א.

(62) ישע"י סג, ד.

כיון שזמן הגאולה הוא סתום וחתום (כנ"ל), ה"ז שייך לחלק הזמן דעתיד - גאולה העתידה לבוא.

וביחד עם זה, הרי, הצפי' לגאולה היא באופן ד"אחכה לו בכל יום שיבוא"⁶⁷, שביאת המשיח היא בכל יום ממש, ולא רק בהמשך היום (בחלק העתיד שבו), אלא באופן ש"לא עיכבן כהרף עין"⁶⁸, ברגע זה ממש - רגע ההוה, ועד שברגע שלאח"ז ה"ז רגע של העבר.

וההסברה בזה - ע"פ האמור שעניני הגאולה הם מדרגא שלמעלה מהגדרים העולם וגילויי שעי"ז נעשה החיבור העולם וגילוי, ודוגמתו בנוגע לזמן הגאולה - למעלה מגדרי הזמן, שעי"ז נעשה החיבור דעתיד עם הוה ועבר, שהגאולה העתידה היא ברגע ההוה ועד לרגע העבר, היינו, החיבור דהגילוי מלמעלה (גאולה העתידה) עם עבודת המטה (זמן ההוה).

ז. והביאור בזה באותיות פשוטות - בנוגע להנהגת האדם:

בהיחס של האדם לדבר העתיד והשפעתו על ההוה, יש חילוק בין דבר העתיד שזמנו ידוע לדבר העתיד שזמנו אינו ידוע - שדבר העתיד שידועים שיבוא בזמן מסויים, הרי, עד בוא זמן מסויים זה מתייחסים אליו כדבר העתיד, ובמילא, אין זה פועל שינוי (כ"כ) בהמצב שבזמן ההוה (כי אם כפי הדרוש בתור הכנה להעתיד), משא"כ דבר העתיד שזמנו אינו ידוע, אלא יכול

67 עיקר הי"ב מ"ג העיקרים. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394 ואילך.

68 מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

איברי יכולין לשמוע אבל בלבי הי' טמון הדבר"⁶³, "סתום וחתום שלא הוציא אותו הקב"ה בפיו"⁶⁴, "לבא לפומא לא גליא"⁶⁵, היינו, שעניני הגאולה הם בדרגא נעלית כל כך שגם אצל הקב"ה ה"ז בבחי' העלם ("בלבי") שלמעלה מגילוי (בדיבור בפה)⁶⁶ - ע"ד "מחשבה תחלה", "תחלה" שלפני ולמעלה מהגילוי דתחלת המחשבה.

ודרגא נעלית זו, העלם שלמעלה מגילוי, "מחשבה תחלה" - נמשכת ומתגלית ב"סוף מעשה", בסיום וגמר מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, שעי"ז פועלים העילוי והשלימות דימות המשיח, ש"דברים הסתומים", סתימות והעלם שלמעלה מגילוי, יומשכו ויתגלו למטה בפועל ממש.

ו. ובעומק יותר - שהגילוי ד"מחשבה תחלה" ב"סוף מעשה" (שגם ה"דברים הסתומים" נמשכים ומתגלים למטה) מדגיש עוד יותר גודל מעלת עניני הגאולה, שנמשכים מדרגא נעלית שהיא למעלה (לא רק מבחי' הגילויים, בחי' ההעלם שלמעלה מגילוי, אלא גם למעלה) מהגדרים דהעלם וגילוי, שעי"ז נעשה החיבור דהעלם וגילוי, שגם הענינים הכי נעלמים נמשכים בגילוי.

וענין זה מודגש גם בנוגע לזמן הגאולה:

63 פרש"י סנהדרין שם.

64 תדא"ג מהרש"א שם.

65 זו"ח בראשית ח, א. מדרש תהלים ט, ב.

66 וכיון שהכוונה כאן לשלילת הדיבור (לא

לזולת, אלא) גם לעצמו ("לא הוצאתי דבר מפי שהיו איברי יכולין לשמוע") - ה"ז ע"ד ענין המחשבה.

(לרגלים"⁸⁷) נמשכת על כל השנה כולה. י. ויש להוסיף ולהדגיש ענין מיוחד שיש לעשותו לפני הפסח - בערב פסח:

ערב פסח הוא יום הולדתו של הרמב"ם ז"ל"⁸⁸.

ובהמשך להמדובר לעיל"⁸⁹ ע"ד ההצעה בקשר להנהגה ביום ההולדת דכאו"א מישראל, קבלת החלטות טובות להוסיף בעניני יהדות, תורה ומצוות, מתוך התוועדות של שמחה - הרי, עאכ"כ שהנהגה זו צריכה להיות (ואדרבה - ביתר שאת וביתר עוז) בימי הולדת של צדיקים ונשיאי ישראל, כולל גם - יום הולדתו של הרמב"ם בערב פסח, שאז "מזלו גובר"⁹⁰.

ולכן, יש לנצל יום סגולה זה - שמזלו גובר - מתוך "רעש" דקדושה בכל מקום ומקום, להוסיף עוד יותר בכל עניני יהדות, תורה ומצוות, כולל ובמיוחד - בנוגע ללימוד תורתו

(כ"מי צאתך מארץ מצרים"), כלומר, לא זו בלבד שמציאות העולם אינה מנגדת להגאולה, אלא אדרבה, שמציאות העולם גופא, עד לתוקף דעולם ("בכורי מצרים"), דורשת את גאולתם של ישראל, ונלחמת לבטל את המונעים ומעכבים ("מצרים") לגאולתם של ישראל"⁸³.

וכל זה - מתוך שמחה, כהנתינת כח דיום השבת - "וביום שמחתכם אלו השבתות"⁸⁴, ובהדגשה יתירה בשנה זו - (א) שנת תשמח, (ב) הקביעות דיום ראשון דפסח (וכן ר"ח ניסן) ביום השבת, היינו, שנוסף על כללות השמחה ד"מועדים לשמחה" (ובפרט ב"ראשון לרגלים"⁸⁵), ניתוסף שמחה גם מצד ענינו של יום השבת, "ביום שמחתכם אלו השבתות".

ומחג הפסח נמשכים כל ענינים אלו על כל השנה כולה - כידוע"⁸⁶ שהארת כל המועדים (ועאכ"כ "ראש

83 להעיר גם מ"ש במזמור פ"ז בתהלים -

שמתחילים לומר ב"א ניסן (שמתברך משבת זה) - "אזכיר רהב ובבל ליודעי הנה פלשת וצור עם כוש זה יולד שם" (פסוק ד'), "אזכיר את מצרים ואת בבל על יודעי להביאם מנחה, כענין שנאמר (ישעי' סו, כ) והביאו את כל אחיכם וגו' מנחה לה' וגו'", "הנה פלשת עם צור, גם הם כמצרים ובבל יתנו לב לבקש ולזכור את כל אחד ואחד", "זה יולד שם, זה הי' ממשפחת הנולדים בציון, כענין שנאמר (שם כו, יב) ואתם תלוקטו לאחד אחד" (פרש"י עה"פ), היינו, שאוה"ע עצמם (מצרים, וכן שאר האומות, בכל צור וכוש, שכולם נקראו ע"ש מצרים (בר' פט"ז, ד)) מסייעים בגאולתם של ישראל.

84 בהעלותך י, י ובספרי עה"פ.

85 ראה משנה ריש מסכת ר"ה. גמרא שם

ד, א.

86 ראה לקו"ת ברכה צה, ב.

87 ויתירה מזה - שהג הפסח עצמו (לא רק הארה ממנו) נמשך תמיד, שלכן אין אומרים "חסל סידור פסח" (שיחות חה"פ תש"ג).

88 "נולד ערב פסח יום השבת שעה ושליש אחר חצי היום" (סדה"ד ד"א תתקכ"ז - מספר יוחסין מאמר ד (דורות האחרונים)).

89 שיחות: יום ב', כ"ה אדר; ש"פ ויקרא (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 332 ואילך; 343 ואילך).

90 ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. - ואף שמדובר שם אודות אוה"ע, ואילו בנוגע לבנ"י "אין מול לישראל" (שבת קנו, א), הרי, ידוע הפירוש הפנימי (או"ת להח"מ מט, ג, סב, ב. חנוך לנער ע' 48) שבחי' אין הוא המול דישראל - אין דיח הנברא, ויתירה מזה, האין דיח האמיתי (ראה דרושי פסח לאדמו"ר האמצעי (ד"ה) תפול עליהם בתו"ח בשלח רסו, א ואילך), שהוא באופן של התגברות.

שהוא בבחינת „עבודה זרה“, זר לתורה ויהדות, וקחו, לקחת עניני תורה ומצוות בריבוי יותר ובעומק יותר,

ופרטי הענינים הקשורים עם הקרבת הפסח – „צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו“⁷⁸, שכל פרטי כחותיו, מהכח הנעלה ביותר (שכל), עד לכחות הנמוכים ביותר (מעשה), כולם נעשים „קרבת פסח לה“, חדורים באש דקדושה „אהבת ה' כאש בוערה בלבו כרשפי שלהבת כו“⁷⁹, שיוקדת ובושרת תוך כל כולו⁸⁰.

ועוד ועיקר⁸¹ – שמכריזים בגלוי לעין-כל (גם לעיני אוה"ע) שעומדים מוכנים להקריב קרבן פסח בפועל ממש בביהמ"ק השלישי, מכיון שתיכף ומיד ממש יוצאים מגלות (מצרים, שורש לכל הגלויות⁸², עד לגלות) זה האחרון אל הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וכאשר ישראל עושים עבודתם שלהם בעניני הפסח – אזי נעשה בדרך ממילא „למכה מצרים בבכוריהם“

(78) בא שם, ט.

(79) לשון אדה"צ בתניא פ"ט. ועוד.

(80) ע"ד מש"נ בפרשת השבוע „אש תמיד תוקד על המזבח“ – אש דקדושה במזבח שבלב האדם (וראה לעיל ס"ז).

(81) שהרי, בנוגע לעניני עבודה (בעניני הפסח) – כבר נסתיימה הפעולה ד, מעשינו ועבודתינו, כולל גם צחצוח הכפתורים (וראה ד"ה עבדים היינו שנאמר בהתוועדות), ולכן, בימינו אלו העיקר הוא – ההכרה שעומדים מוכנים לגאולה (ראה גם שיחת ב' ניסן – סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 354 (לעיל ע' 20) ואילך).

(82) ראה ל"ת להאריז"ל פ' תצא. נתבאר בסה"מ תרס"ח ע' קנא ואילך. תרפ"ד ע' רעט ואילך. תש"ע ע' 107.

לבוא בכל עת, ה"ז באופן שהעמיד משפיע ומשנה את ההוה, שההנהגה בהוה נקבעת בהתאם למצב העתיד.

ומזה מובן גם בנוגע להיחס לגאולה העתידה לבוא והשפעתה על זמן הזה:

אילו הי' הקץ ידוע – אזי היחס להגאולה הי' כמו לדבר השייך לעתיד שאינו פועל שינוי (כ"כ) בזמן ההוה; משא"כ כשהקץ אינו ידוע, וביחד עם זה, יודעים בוודאות שיכול להיות בכל רגע ומצפים שיהי' ברגע זה – אזי היחס להגאולה הוא כמו לדבר השייך להוה, היינו, שההנהגה בהוה היא באופן המתאים למעמד ומצב דגאולה העתידה, דכיון שהגאולה יכולה לבוא תיכף ומיד ממש, הרי, בכל רגע ורגע צריכים להיות מוכנים להגאולה.

ובסגנון אחר קצת – שנעשה החיבור דגלות עם גאולה, שבזמן הגלות עומדים מוכנים להגאולה, ולא עוד אלא שמהפכים הגלות לגאולה, שהאותיות ד, „גולה“ מתהפכות להיות חלק מ, „גאולה“ (עי"ז שממשיכים בהם האל"ף, אלופו של עולם)⁶⁹, כיון שמתגלית בחי' הכי נעלית שלמעלה מגולה וגאולה שעל ידה נעשה החיבור ועד להפיכת גולה לגאולה.

ה. וענין זה מודגש במיוחד בדורנו זה ובתקופתנו זו:

דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות – בסוף זמן הגלות, לאחר שישנה כבר השלימות ד, מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, „סוף מעשה“, כולל גם

(69) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה,

ג. ובכ"מ.

השלימות דמעשינו ועבודתינו בהפצת המעיינות חוצה ע"י רבותינו נשיאינו בדורות שלפנינו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהעיד בזמנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, אפילו „צחצוח הכפתורים“⁷⁰, ועומדים מוכנים „עמדו הכן כולכם“⁷¹ לביאת משיח צדקנו, ועאכ"כ לאחר שנשלמו ארבעים שנה בדורנו זה (ארבעים – לאחר הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר) שבהם „קאי איניש אדעתי דרבי“⁷², שע"ז ניתוסף עוד יותר בכל עניני תומ"צ כולל ובמיוחד בהפצת המעיינות חוצה בתכלית השלימות.

זאת ועוד:

התקופה דארבעים שנה קשורה עם זמן הגאולה – כדאיתא בזה"ר⁷³, „זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא“, ועד"ז איתא בגמרא⁷⁴ (באותה סוגיא שבה נתבאר שהקץ הו"ע נעלם שלא נתגלה בדיבור), „ימות המשיח ארבעים שנה שנאמר“⁷⁵ ארבעים שנה אקוט בדור, „אקח את ישראל ואמלוך עליהם. . היינו משיח ששינויין גדולים יהיו בדורו“⁷⁶, „קרא“⁷⁷ איירי במשיח, דכתיב לעיל מיני⁷⁸ היום אם בקולו תשמעו וגו' דהיינו היום אתי משיח אם בקולו תשמעו כדאמרין לעיל⁷⁹.

ובפרט שהשלימות דארבעים שנה

(70) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(71) אנ"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט.

(72) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(73) ח"א קלו, סע"ב – במדרש הנעלם.

(74) תהלים צה, יו"ד.

(75) שם, ז.

(76) צח, א.

ניסן, „שתי שבתות לפני החג“ (כדעת רשב"ג)⁶⁹, הרי, בבוא „שבת הגדול“ צ"ל הוספה באופן של גדלות בכל עניני הפסח⁷⁰, ועי"ז נעשה גם – בדרך ממילא – הפעולה ד, „גדול“, „למכה מצרים בבכוריהם“, ש„בכורי מצרים“ (תוקף הלעו"ז) עצמם דורשים ונלחמים בשביל גאולתם של ישראל.

ובפרטיות יותר:

יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהכנות לפסח – הן בנוגע ללימוד הלכות הפסח⁷¹, והן בנוגע לנתינת מעות חטים⁷² (כולל כל צרכי החג), „חטים“ דייקא, המובחר שבדגן, „מן הטוב והמתוק שבשולחנו. . כל“⁷³ חלב להי⁷⁴.

ועד"ז בנוגע לעבודה בנפש האדם בתוכן הענין דקרבן פסח⁷⁵:

פרטי לקיחת הפסח – „משכו וקחו“⁷⁶, „משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה“⁷⁷, כלומר, למשוך עצמו, לסגת ולהתנער מכל דבר

(70) כולל – שההוספה היא לא רק באופן ד, „לכו מחיל אל חיל“, אלא באופן של דילוג וקפיצה, „עשו כל עבודותי. . דרך דילוג וקפיצה“ (פרש"י בא יב, יא), ובוה גופא – „מדלג (אפילו) על ההרים“ (שה"ש ב, ח).

(71) ראה שו"ע אדה"צ או"ח ר"ס תכט. וש"נ.

(72) רמ"א או"ח ר"ס תכט. שו"ע אדה"צ שם ס"ה.

(73) ויקרא ג, טז.

(74) רמב"ם סוף הלי' איסורי מזבח. הובא בשו"ע יו"ד ס"ו ס"ח רמח.

(75) בהבא לקמן – ראה גם מכתב עש"ק ר"ח ניסן ש"ז. (נדפס לקמן – סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 687 ואילך).

(76) בא יב, כא.

(77) מכילתא עה"פ. מכילתא ופרש"י שם, ו.

המזמור תהלים שאמירתו⁸¹ מתחילה „ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר” בשנה זו – מזמור פ”ט⁸²:

בסיום מזמור פ”ט מדובר אודות סיום וגמר העבודה בזמן הגלות, „סוף מעשה” – „אשר חרפו אויבך ה’ אשר חרפו עקבות משיחך”⁸³, דקאי על העבודה בסוף זמן הגלות, „עקבות משיחך”⁸³ („סופי מלך המשיח”⁸⁴), שהירידה היא גדולה ביותר עד כדי כך שישנם אלה ש„חרפו עקבות משיחך”, תחתון שאין תחתון למטה ממנו, אשר, הכוונה בזה היא כדי לברר גם התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

וכיון ש„סוף מעשה במחשבה תחלה”, כאמור לעיל (ס”ב) שהכוונה דבירור התחתון („סוף מעשה”) היא בעצמותו ית’ („במחשבה תחלה”), לכן, ע”י העבודה דבירור התחתון שאין תחתון למטה ממנו שב„סוף מעשה” מתגלה קץ הגאולה שב„מחשבה תחלה”⁸⁵ – כמודגש בחתימת המזמור

81) ע”פ המנהג המקובל מהבעש”ט לומר בכל יום מזמור תהלים המתאים למספר שנותיו (אג”ק אדמו”ר מהוריי”צ ח”י ע’ נג. וש”נ).

82) בבא לקמן – ראה גם קובץ י”א ניסן שנת הפ”ט (קה”ת, ברוקלין, תש”ג).

83) פסוק נב.

84) פרש”י עה”פ.

85) ודוגמתו בגאולה מצרים שהתחלתה בשבת הגדול שבו „היתה התחלת הגאולה והנסים” (שו”ע אה”ז אור”ח ס”ל ס”ב) – הנס ד, למכה מצרים בבכוריהם” (שו”ע אה”ז שם ס”א), שבו מודגשת הפעולה בבירור בכורי מצרים, התוקף דמצרים, תחתון שאין תחתון למטה ממנו.

ועפ”ז יש להוסיף בביאור טעמו של רבינו הזקן שמביא רק נס זה, ולא הנסים שנעשו

היא בשנת ה’תש”נ, „הי’ תהי’ שנת נסים”, זמן מוכשר ומסוגל לנסים, מתחיל מהנס העיקרי דגאולה האמיתית והשלימה, ולאחרי כמה חדשים בשנת תש”נ – בחודש שבט⁷⁷, ולאח”ז כבר עבר כל חודש אדר, שבו מרבית בשמחה⁷⁸, שפורצת כל הגדרים⁷⁹, החל מגדרי הגלות, ונמצאים כבר בעיצומו של חודש ניסן, חודש של גאולה באופן ד, „נסי נסים”, ובי”ב ניסן, כשישנה כבר השלימות דכל י”ב הנשיאים⁸⁰ – הרי בודאי שנמצאים כבר ב„סוף מעשה”, ובמילא, מתגלית בחי’ „מחשבה תחלה”, כאמור, שקץ הגאולה שסתום וחתום מתגלה בגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

ומזה מובן שהשליחות המיוחדת של דורנו זה, שמודגשת ביותר בתקופתנו זו, מתבטאת בהענין ד„סוף מעשה במחשבה תחלה” – לגלות את קץ הגאולה („מחשבה תחלה”) בסוף זמן הגלות („סוף מעשה”) ע”י הצפי’ וההכנה להגאולה עד שמביאים את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

ט. ויש לקשר האמור לעיל עם

77) שנקרא בכתוב „עשתי עשר חודש” – בחי’ אחד עשר, כנ”ל ס”ד (וראה בארוכה סה”ש תש”נ ח”א ע’ 251 ס”ה).

78) תענית כט, סע”א. מג”א אור”ח ס”ו ס”א.

79) ראה בארוכה סה”מ תרנ”ו ס”ע רכג ואילך.

80) כולל ובמיוחד – העילוי ד„ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר”, ההתקשרות העצמית דישראל עם הקב”ה, כפי שמתגלית למטה בפועל ממש, „ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי” (כנ”ל ס”ד).

שבעתיים כאור שבעת הימים דלע”ל” (למעלה גם מאור שבעת הימים)⁵⁷, שלימות הגאולה.

ויש להוסיף ולקשר גם עם שיעור היומי ברמב”ם – „האומר לאשה הרי את מקודשת לי בכוס זה של יין . . של דבש”⁵⁸ – ע”פ המבואר במדרשי חז”ל⁵⁹ שענין הנישואין דהקב”ה וכנס”י (ה„מקדש עמו ישראל”) לאמיתתו ובשלימותו יהי’ לימות המשיח, „של העוה”ז היו אירוסין . . אבל לימות המשיח יהיו נישואין”⁶⁰, ובפרטיות יותר – „ככוס זה של יין . . של דבש”, כידוע ש„יין”⁶¹ וכן „דבש”⁶² קאי על רזין דתורה⁶³, שבזה מרומז ענין הנישואין דלעתיד לבוא – גילוי פנימיות התורה (נוסף על מה שנתגלה

ט. ע”פ כהנ”ל יש לבאר הלימוד וההוראה („והחי יתן אל לבו”⁶⁶ מ„שבת הגדול” בנוגע למעשה בפועל, בלשון צחה וברורה, „כשולתן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם”, לכאו”א מישראל, האנשים והנשים והטף⁶⁷, וביחד ע”ז – כאו”א לפי ענינו:

בעמדנו ב„שבת שלפני הפסח (ש)קורין אותו שבת הגדול” – צריך לפעול „גדלות” בכל עניני הפסח שמתברך משבת זה⁶⁸. כלומר, נוסף על ההתעסקות בעניני הפסח „שלושים יום לפני החג”⁶⁹, ומוסיף והולך החל מר”ח

57) לקו”ת שם יא, א.

58) הלי אישות ריש פרק שמיני.

59) שמו”ר ספ”ט”ו. נתבאר בלקו”ת שה”ש

מח, ב.

60) ולהעיר, שבזה כלולה גם שלימות הבריאה (ע”י תיקון החטא, באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא) – כמבואר בלקו”ת דפרשתנו (ת, ד ואילך) ששלימות ענין הנישואין הוא לאחרי שיקויים היעוד „והי’ אור הלבנה כאור החמה”, שהלבנה והחמה יהיו שוים בקומתן, שאז יהי’ „משמח חתן עם הכלה”, ע”ז שיתמלא פגימת הלבנה (לאחרי תיקון החטא) ולא יהי’ בה שום מיעוט, כאור שבעת ימי בראשית.

61) ראה אמרי בינה ספ”ג ואילך. ובכ”מ.

וראה של”ה שער האותיות פד, ב.

62) ראה חגיגה יג, א. לקו”ת תבוא מא, ג. ועוד.

63) וי”ל שכאשר מדגישים שניהם („יין” ו„דבש”) – הרי זה כולל רזין דתורה, ורזין דרזין דתורה (ראה ביאוריהו לאדהאמ”צ סה, א ואילך. ביאוריהו להצ”צ ע’ שכב ואילך).

64) שה”ש ג, יא ובפרש”י שם. תענית כו, ב – במשנה. ועוד.

65) ראה פרש”י שה”ש א, ב. לקו”ת שבהערה 59. ובכ”מ.

66) קהלת ז, יב.

67) ולהעיר, שבתג הפסח ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לטף – שעושים כו”כ דברים כדי שלא ישנו התינוקות, ומזה מובן גם בנוגע לשבת שלפני הפסח, שבת הגדול, שמסבירים להם וכו’.

– וראה ראבי”ה (סימן תכה): נהגו התינוקות להקדים ולקרות האגדה ביום שבת הגדול . . כדי להסדיר בפייהם ויבינו בפסח וישאלו. וכ”ה בגליון

מהרי”ל (דף י”ד סע”ב): ואמר מהר”י סגל די”ש לחזור האגדה של פסח עם הנערים בשבת הגדול.

– אבל לא ראיתי נוהגים כן, ואולי גם ע”ז אחז”ל דלא ראיתי אינו ראי’ (עדיית פ”ב מ”ב. ועוד).

68) וכן בעניני העבודה דיום השבת (שאינם שייכים לפסח) שגם הם צ”ל באופן של גדלות – „שבת הגדול” – ע”ד מארז”ל (ובחסים צא, א)

„אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי” (בתמי), היינו, שהגדלות דשבת שלפני הפסח (בנוגע לעניני הפסח) פועלת גם בענינים

התמידים דשבת.

69) פסחים ו, א.

והקשר לענין הפסח (שבת שלפני הפסח) – שגם בו מודגש ענין הזריזות, כמ"ש⁴⁸, "ואכלתם אותו בחפזון" (לשון בהלה⁴⁹ ומהירות⁵⁰) פסח הוא לה"י, "על שם הדילוג והקפיצה"⁵⁰, כלומר, לא רק מהירות סתם, אלא יתירה מזה, שהמהירות עצמה היא (גם) באופן של קפיצה ודילוג.

ועפ"י מובן הקשר והשייכות ד"שבת הגדול" לפ' צו – מכיון שגם בפ' צו מודגש התוכן דעילוי והוספה (גדלות) בעניני זריזות (כבשבת שלפני הפסח, שבת הגדול), שמלבד המהירות (דילוג ופסיחה) דפסח מצ"ע, ניתוסף בו עוד יותר בענין הזריזות מהשבת שלפני (ומברך) הפסח, שבו (בקביעות ע"ד קביעות שנה זו) קורין פ' צו, "אין צו אלא לשון זירוז"⁵¹.

ועוד בהמשך להנ"ל:

(48) בא יב, יא.

(49) להעיר גם מנוסת ההגדה להרמב"ם – "מתחיל על כוס שני ואומר בבהילו יצאנו ממצרים" (ע"פ תרגום אונקלוס עה"פ (ראה טו, ג) "בחפזון יצאת מארץ מצרים", "בהילו כו"). וראה הגדה שלמה רפ"י"ט.

(50) פרש"י בא שם.

(51) להעיר גם מאנה"ק סכ"א בביאור מעלת הזריזות בכל המצוות, ש"זריזות" דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם, ובפרט במצות הצדקה, שעי"ו נעשה גם קירוב הגאולה (גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה) באופן של זריזות (וראה סה"ש שם – ע' 354 (לעיל ע' 20-19)).

(* ראה פרש"י ריש פרשתנו: "אין צו אלא לשון זירוז כו", אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, והרי הענין דחסרון כיס מודגש ביותר במצות הצדקה (נתבאר בארוכה בהתוועות).

בתחלת פ' צו נאמר⁵² "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". וידועה⁵³ תורת המגיד לרבנו הזקן בפירוש "לא תכבה" – שע"י האש דקדושה מכבים את ה"לא", היינו, ביטול הענינים הבלתי-רצויים, ועד ש"השי"ת יהפוך את הלא להן", היינו, אתהפכא חשוכא לנהורא, תוכנו של ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בכוריהם".

ה. וענין נוסף בפ' צו – הקשור עם שלימות הבריאה ושלימות הגאולה:

בפ' צו⁵⁴ מסופר בארוכה ובפרטיות אודות שבעת ימי המילואים. ומבואר בדרושי חסידות⁵⁵ שבשבעת ימי המילואים נעשה מילוי ושלימות ("מילואים") בשבעת ימי בראשית (לאחרי הפגם והחסרון ע"י ענין החטא כו'), היינו, שלימות הבריאה, כולל גם השלימות דאתהפכא חשוכא לנהורא ("למכה מצרים בכוריהם").

ומזה באים להעילוי ד"ויהי ביום השמיני" (שקורין תיכף, במנחת שבת זו, פ' צו)⁵⁶ – "שמיני למילואים שנטל עשר עטרות". מעין הבחי' הנקרא

(52) ו, 1.

(53) "היום יום" כ' אדר שני. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' ע. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 217 ואילך.

(54) ח, א ואילך.

(55) לקו"ת פרשתנו י, ד.

(56) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו – ששבת פ' צו (שבו מתחילין לקרוא "ויהי ביום השמיני") חל בשמיני בניסן, אשר, נוסף לכך שכל הענינים ד"שמיני" שייכים זל"ז, הרי, לדעה א' התחילו שבעת ימי המילואים ב"ח ניסן, ויום השמיני למילואים הוא – שמיני בניסן (ראב"ע פקודי מ, ב. ר"פ שמיני).

ב"ברוך ה' לעולם אמן ואמן"⁵⁶, "ראה המשורר ברוח הקודש ביאת המשיח על כן נתן תודות לשם"⁵⁷.

ויש להוסיף, שבפסוק "ברוך הוי' לעולם אמן ואמן" נרמז גם תוכן העבודה שב"סוף מעשה" שע"י מתגלה קץ הגאולה שב"מחשבה תחלה" – שממשיכים (ברוך מלשון המשכה⁵⁸) הגילוי דשם הוי' בהעלם (עולם מלשון העלם⁵⁹) והסתר דחושך הגלות, ועד שמנצחים חושך הגלות, כמרמוז ב"אמן" שמורה על נצחון המלחמה⁶⁰, ומורה גם על "קיום הדבר ואמיתותו"⁶¹, ומוסיף "אמן" ואמן", "כפל" הדבר לחיזוק⁶¹, שמדגיש תוקף הנצחון

לישראל (ראה בארוכה לקו"ש חל"ז ע' 7 ואילך. וש"ג) – כדי להדגיש שהגאולה קשורה עם העילוי דבירור התחתון דוקא.

(86) להעיר גם מיל"ש עמוס בסופו (רמו תקמט) "אם ראית דור אחר דור מחרף צפה לרגליו של משיח, ומאי טעמא, אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך, ומה כתיב בתרי' ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (וראה גם שיחת כ"ק אדנ"ע שמח"ת תרס"א* (נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. ועוד) בקשר לשיבת תומכי תמימים, שתלמידיו יוצאים למלחמת בית דוד, עד שפועלים התגלות וביאת דוד מלכא משיחא).

(87) פ"י הראב"ע עה"פ.

(88) תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

(89) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(90) ראה נויר בסופה. וש"ג.

(91) חדא"ג מהרש"א לסנהדרין קי, סע"ב.

(92) להעיר גם מהשייכות ד"כפל" לגאולה (ראה יל"ש ר"פ לך לך (רמו סד). אוה"ת לך לך עדרת, א. סה"מ תרכ"ז ע' טו ואילך. תר"ל ע' ט' ואילך).

(* ולהעיר, שבשנה זו (שמח"ת תש"ו) מלאו פ"ט שנה לאמירת שיחה זו.

(93) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

(94) להעיר שב"משכיל לאיתן האורח" מרומז גם החיבור דעבר הוה ועתידי (כיון שהגאולה היא מבחי' שלמעלה מהגדרים העולם וגילוי, ובמילא גם למעלה מגדרי התחלקות הזמן, כנ"ל ס"ו) – כי, נוסף על הפירוש ד"אורח", מלשון אורח הארץ, שיש בכל אחד בחינה זו מאז מעולם, בלשון עבר, יש גם הפירוש ד"אורח" בלשון עתיד, "שעתיד להורח", "ושני הפירושים אמת שלעתיד יורית ויאר בחינה זו בגילוי בכל אחד מישראל" (לקו"ת ר"פ ראה), היינו, ש"עיקר גילוי זה יהי לע"ל כנודע, אמנם גם עתה (בהוה) הוא זורח ומאיר כו" (סה"מ תרפ"ה ע' סא).

(95) קונטרס לימוד החסידות ע' 5.

(96) לקו"ת שם.

(97) ראה גם מאמרי אדהאמ"צ (דברים כרך ב' ע' שע ואילך) ש"עלו במחשבה היינו, במו"ס, כי הרצון נקרא מחשבה. . . ויש רצון המלוכש במחשבה וחכמה ויש רצון הפשוט שלמעלה מן החכמה ונק' מוחא סתימאה, רצון סתום ונעלם בעולם עצמות אוא"ס. . . ישראל כבר עלו במו"ס הנ"ל ובשבילם נמשך כל ההשתלשלות דאבי"ע כארז"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, כידוע דסוף מעשה עלה במו"ס הנ"ל".

ונקרא „האזרחי“, שקאי על אברהם אבינו⁹⁸, „אחד ה' אברהם"⁹⁹, שפתח הצינור דמס"נ לכל ישראל¹⁰⁰. והפירוש ד„משכיל לאיתן האזרחי“ - ש„איתן יש לו משכיל (מקור השכל, והוא לשון מפעיל¹⁰¹), מה שע"י כח המשכיל הוא האזרחי, מזריח לכל הכחות והחושים"¹⁰².

ועפ"ז מובן הקשר והשייכות להתחלת וסיום המזמור - שהכח לעבודה ב„סוף מעשה“ במעמד ומצב ד„אשר חרפו עקבות משיחך“, הוא, מצד ההתקשרות העצמית דישׂאל עם הקב"ה, בחי' איתן האזרחי, שבח"י זו מתגלית בזמן הגלות, ובפרט בחושך כפול ומכופל שבסוף הגלות, „סוף מעשה“, שאז מאיר ומתגלה בכאור"א מישראל כח המס"נ¹⁰³, ובאופן שחודר בכל מציאותו, „מזריח בכל הכחות והחושים“.

ועוד ועיקר - שע"י מגלים קין הגאולה¹⁰⁴, כמ"ש בהמשך המזמור „כרתי ברית לבחירי¹⁰⁵ נשבעתי לדוד

(98) ראה ב"ב טו, א. זח"א רל, ב. פרשי עה"פ.

(99) יחזקאל לג, כד.

(100) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קפה. וש"נ.

(101) מאמרי אדהאמ"צ שם.

(102) קונטרס לימוד ההסידות ע' 6.

(103) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קכג, וש"נ.

(104) להעיר מהשייכות דגאולה ל„יום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר“ (שבו מתחילים אמירת מזמור זה) - „אשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל“ (כנ"ל ס"ד). וראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ע' תיט.

(105) להעיר מהשייכות לענין הבחירה שבקרבו של אשר ש„הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות“ (כנ"ל ס"ד).

(106) פסוק ד.

(107) „מצאתי“ דייקא, דכיון שקין הגאולה הוא חתום וסתום, התגלותו היא באופן של מציאה.

(108) להעיר מהשייכות ל„נשיא לבני אשר“ - „מאשר שמנה להמו“.

(109) פסוק כא.

(110) ולהעיר, שע"פ האמור לעיל (בהערות שלפנ"ז) השייכות המזמור פ"ט ל„נשיא לבני אשר“, יש לבאר ההמשך במזמור שלא"ז, מזמור צ', ל„נשיא לבני נפתלי“ - כי, התחלת המזמור „תפלה למשה“ הוא ענינו של נפתלי, וסיומו „ויהי נועם ג' ומעשה ידיו כוננהו“, שבו מודגשת מעלת עבודת המטה דוקא, „סוף מעשה“ (כנ"ל ס"ג).

ויש לומר, שלאחרי סיום הגלות במזמור פ"ט מתחילה במזמור צ' תקופה חדשה - התקופה שלאחרי הגאולה* (כמובן גם מהמשך המזמורים - „מזמור שיר ליום השבת“ (מזמור צב), „ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים“ (תמיד בסופה), והתחלתה בענין התפלה „תפלה למשה“), החיבור וההתאחדות עם הקב"ה בכבודו ובעצמו** בתכלית השלימות, שכן לאחרי כל העילויים שלפנ"ז ניתוסף עילוי גדול יותר שבאין ערוך***.

(*) ומרומז גם במספרו של המזמור - צדי"ק - שמתגלה אצל כל בני השלימות ד„עמך כולם צדיקים“ בפועל ובגלוי.

(***) ע"ד הלשון בהגדה של פסח (שנוהגים לומר גם בשבת הגדול) - „הקב"ה בכבודו ובעצמו“, וידוע פ' כ"ק אדנ"ע ש„בכבודו ובעצמו“ קאי על מלכות דא"ס ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (ראה סה"מ אנתר"ר ע' עה. המשך תנר"ב ח"ב ע' תתקכד. סה"מ תנר"ב ע"ז ע' סז).

(****) וע"ד פתגם כ"ק אדנ"ע בנוגע לעבודה דמחרת יוה"כ - „איצט דארף מען ערשט תשובה טאן“ (הובא ונתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 400. וע"ד).

דירה לו ית' בתחתונים) התחיל בהענין ד„למכה מצרים בבכוריהם“, יש לבאר תוכן העילוי דשבת שלפני הפסח לגבי הפסח, „שבת הגדול“ (למעלה משבת סתם דפסח) שמברך את ימי הפסח - ש„שבת הגדול“ פועל וממשיך גדלות („נס גדול“) גם בפסח³⁹, היינו, שהגאולה דפסח תהי' לא באופן של נס סתם, אלא באופן של „נס גדול“⁴⁰.

ובסגנון אחר: הפעולה ד„שבת הגדול“ היא לא רק בהענין ד„נס גדול“ ד„למכה מצרים בבכוריהם“ (ביחס לבירור ואתהפכא דמצרים), אלא גם⁴¹ המשכת גדלות ב„שבת שלפני (ומברך) הפסח“, שכל פרטי עבודתם של ישראל בענין הפסח יהיו באופן של גדלות, שע"י נעשית כללות הגאולה דפסח באופן של גדלות („נס גדול“).

ויש להוסיף, שב„שבת הגדול“ כלולים שני הענינים - הן הגדלות ד„נס גדול“, והן הגדלות בענין הפסח, כי:

(39) וי"ל שמרומז גם בלשון אדה"ז (ס"ב) „שבשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים“ - התחלה לכללות הגאולה דפסח.

(40) וי"ל - גדלות גם לגבי „נסי נסים“ (המרומז בב' גו"נין ד„ניסין“ - ראה ברכות נו, רע"א ובחדא"ג מהרש"א). ולהעיר, שב' גו"נין בגימטריא מאה - ענין השלימות (כידוע בענין מאה ברכות - ראה תו"א הוספות קכא, ד. ביאורו ר"פ חיי"ש. המשך חייב אדם לברך תרל"ח. ועוד), והוספת הגדלות הוא באופן שלמעלה מענין המספר, ועד - לגמרי.

(41) ואדרבה: בנוגע לעבודה בפועל - פעולת הגדלות היא בעבודתם של ישראל בעניני הפסח, וע"י נעשה גם - בדרך ממילא - הפעולה ד„למכה מצרים בבכוריהם“, אתהפכא חשוכא לנהורא (כנ"ל בפנים).

(42) ועפ"ז יומתק טעם קביעת „נס גדול“ בשבת דוקא, ולא בימי החודש (כדרך שנקבעו כל המועדים) - מכיון שתוכנו שלימות הבריאה, הקשורה עם ימי השבוע, ולא עם ימי החודש (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 44 ואילך).

(43) תהלים צב, א.

(44) וקשור גם הענין דאתהפכא - כדרשת חז"ל עה"פ „מזמור שיר ליום השבת“, „למשבית מוזיקין מן העולם שלא יזיקו“ (תו"כ ויל"ש בחוקותי כו, ו), ובוזה גופא - לא רק ביטול מציאות המוזיקין (שבת סתם), אלא באופן שהמוזיקין עצמם מתהפכים לטוב, „שבת הגדול“ (ראה המשך מים רבים תרל"ז פקס"א ואילך. וראה לקו"ש חיי"ז ע' 59 ואילך).

(45) תמיד בסופה.

(46) ראה שו"ע או"ח סתכ"ח ס"ד: לעולם קורין צו את אהרן קודם פסח בפשוטה.

(47) פרש"י צו, ו. ב. וראה גם שיח"ב ב' ניסן תשמ"ח (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 353 (לעיל ע' 19) ואילך).

(ב) ובנוגע להמסובב שנעשה כתוצאה מה"נס גדול":

(א) בנוגע להסיבה שעל ידה בא ה"נס גדול" – פעולתם של ישראל בלקיחת הפסח, כפשטות המאורע והנס, ש"כשלקחו ישראל פסחיהם . . . נתקבצו בכורי מצרים אצל ישראל ושאלום וכו'", וכתוצאה מזה נתגלגלו הדברים עד ש"עשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם . . . למכה מצרים בבכוריהם". כלומר, כאשר בני עושים את שלהם בהכנות ליצי"מ, ובאופן גלוי גם לעיני אה"ע, אזי פועלים בדרך ממיילא³³ שלימות הבריור בעולם, ש"בכורי מצרים" ילחמו עם פרעה ומצרים בשביל גאולתם של ישראל (אתהפכא חשוכא לנהורא).

(ב) ובנוגע להמסובב שנעשה כתוצאה מה"נס גדול" – כאמור לעיל שע"י ביטול והעברת הלעו"ז עד לאתהפכא חשוכא לנהורא, נעשית דירה לו ית' בתחתונים, מעין "תכלית השלימות . . . של ימות המשיח . . . גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי"³⁴.

ו. עפ"ז יש לבאר גם מה ש"קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול":

ענינו של יום השבת – ש"מיני מתברכין כולהו יומין"³⁵, כל ימי

(33) שהרי לא נתכוונו לפעול על בכורי מצרים, כי אם, שעסקו בעבודה שלהם בהכנה לפסח, אלא, שעשו זה באופן גלוי לכל, גם לבכורי מצרים, ועד כדי כך, שכאשר שאלום "למה זה הם עושין כך", השיבו בגלוי – "זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים".

(34) נתיא רפלי"ז.

(35) זחי"ב סג, ב. פח, א.

ועד"ו ב"שבת שלפני הפסח" – שממנו מתברך חג הפסח, כולל גם בקביעות שנה זו שיום ראשון דפסח חל בשבת, שמתברך מהשבת שלפניו, "שבת שלפני הפסח".

ועפ"ז יש לומר שהשם "שבת הגדול" (ולא "שבת דנס גדול") מדגיש (לא את הגדלות והנס, אלא) את הגדלות דשבת שלפני הפסח (ש"קורין אותו שבת הגדול") לגבי הפסח (- שלכן, בכחו לברך את הפסח).

ויומתק יותר ע"פ המבואר במק"א בטעם קריאת השם "שבת הגדול" – "כי התורה אמרה וספרתם לכם ממחרת השבת"³⁶. . . שבת האמור כאן אינו שבת בראשית כי אם יום טוב של פסח³⁷. . . אשר לזה . . . הנהיגו מימי עולם לקרוא לשבת שלפני הפסח שבת הגדול, להודיע לבני אדם כי יש יום אחריו סמוך ונראה שנקרא שבת ואינו גדול כמוהו, והוא יום טוב של פסח שנקרא גם כן שבת³⁸, שבוה מודגשת הגדלות דשבת שלפני הפסח ("שבת הגדול") לגבי פסח ("שבת" סתם).

וע"פ האמור לעיל ששלימות הגאולה (אתהפכא חשוכא לנהורא,

(36) אמור כג, טו.

(37) מנחות סה, ב ואילך. תו"כ ופרש"י אמור שם. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הי"א.

(38) ספר אורים גדולים (לר' אברהם ישראל זאבי – אומיר תקי"ח) למוד כד. הובא בשו"ת שמן המור (ליוורנו תקנ"ג) תו"ד ס"ו. וראה גם הגדה שלמה (להרב כשר) פ"ב סי"ד.

י. ויש להוסיף ולקשר האמור לעיל גם עם פרשת השבוע – פ' צו:

בהתחלת פ' צו מדובר אודות "תורת העולה", החל מ"עולת תמיד" שהיא התחלת וסיום כל הקרבנות, כמ"ש¹¹¹ "וערך עלי' העולה והקטיר עלי' חלבי השלמים", "עולת תמיד היא תקדים . . . שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערביים"¹¹², ובהמשך הפרשה מדובר אודות שאר קרבנות (מנחה, חטאת ואשם ושלמים), ולאח"ז פרשת ימי המילואים והנוכת המשכן.

ושם הפרשה – "צו" – מדגיש ענין הזריות, "אין¹¹³ צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות"¹¹⁴, ו"מגיד דבריו ליעקב גו"¹¹⁵, "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"¹¹⁶ – הזירוז דהקב"ה (כביכול) להביא תיכף ומיד את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקיימו הציווי "צו את אהרן גו' זאת תורת העולה וגו'" בפועל ממש¹¹⁷, ע"י הקרבת הקרבנות ע"ג המזבח שבביהמ"ק השלישי באופן תמידי ונצחי, כמ"ש¹¹⁸ "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

ובפרט לאחר שלימות עבודתם של ישראל בנוגע למזבח שבלבם פנימה

(111) ו, ה.

(112) פרש"י עה"פ.

(113) תו"כ ופרש"י ריש פרשתנו.

(114) להעיר, ש"מיד ולדורות" רומז על החיבור דהוה ועתידי (כנ"ל ס"ו). וראה גם הערה (94).

(115) תהלים קמו, יט.

(116) שמו"ר פ"ל, ט.

(117) לא רק באופן ד', ונשלמה פרים שפתינו" (הושע יד, ג).

(118) ו, ו.

(כידוע¹¹⁹ שהלב רומז על המזבח), עד לפנימיות הלב (בחי' איתן¹²⁰), אשר, ענין זה הוא בהדגשה יתירה בשנת הארבעים, ש"נתן¹²¹ ה' לכם לב לדעת וגו'¹²² – הרי בודאי שהקב"ה צריך ליתן ונותן להם האפשרות שתהי' עבודת הקרבנות ע"ג המזבח שבביהמ"ק כפשוטו ממש.

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר בפ"י האוה"ח הקדוש ש"בדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון שאנו בו כו'":

בפירוש פרטי עניני הפרשה ושייכותם לגלות האחרון, מפרש גם הפסוק "כל הלילה עד הבוקר" – ש"ביאר עד מתי יהיו ישראל (בגלות) . . . כל הלילה שהוא זמן הגלות שנמשל ללילה . . . עד הבוקר שהוא זמן שיריק עלינו כבודו ואתא בוקר", ומפרש שזמן הבוקר הוא "אחר עבור ת"ק לאלף הששי . . . כי יומו של הקב"ה אלף שנה . . . ת"ק ראשונים מדת לילה ות"ק שניים מדת יום".

ואם בנוגע לשנת ה'ת"ק כותב האוה"ח שזהו הזמן דבוקר הגאולה – הרי עאכ"כ בנוגע לשנת ה'תשנ"ו, שזמן זה הוא (לא רק בוקר, אלא) כבר חצות היום (דאלף הששי)¹²³, וכיון שכן, בודאי שצריכה לבוא הגאולה האמיתית

(119) ראה לקו"ת דרושי סוכות עה, ג. ובכ"מ.

(120) מכתב י"א ניסן שנה זו (תשנ"ו).

(121) תבוא כט, ג.

(122) ראה בארוכה מכתב הנ"ל.

(123) ולכמה דעות – שנת ה'ת"ק היא חצות היום, ושנת ה'תשנ"ו היא שעה שלישית אחר חצות, בסמיכות ממש לכניסת "יום שכולו שבת" (ראה סה"ש תשנ"ו ח"א ע' 254 ואילך ס"ח"ט).

והשלימה תיכף ומיד ממש, בתכלית הזירו, „לא עיכבן כהרף עין“¹²⁴.

ומפ' צו באים לפ' שמיני (שמתחילים לקרוא במנחת שבת) - „ויהי ביום השמיני“, „שמיני למילואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום“¹²⁴, ועד לסיום וגמר הקמת המשכן בתכלית השלימות - השראת השכינה, כמ"ש¹²⁵, „ויצאו ויברכו את העם“, „אמרו ויהי נועם ה' אלקינו עלינו“¹²⁶, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם¹²⁷, ותיכף ומיד „וירא כבוד ה' אל כל העם“¹²⁵, „ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם וירונו גו'“¹²⁸, אשר, כל ענינים אלו יהיו בתכלית השלימות בגאולה האמיתית והשלימה, הקשורה עם מספר שמונה¹²⁹ („שמיני“¹³⁰), ותיכף ומיד ממש, ביום הש"ק י"ב ניסן ה'תש"ג, עוד לפני שיקראו בתורה „ויהי ביום השמיני“.

(124) תו"כ ופרש"י ר"פ שמיני.

(125) ט, כג.

(126) בסיום וחותם מזמור צ' שבתהלים („א' מ"א מזמורים שבתפלה למשה" - פרש"י פקודי לט, מג), הבא בהמשך ובסמיכות למזמור פ"ט (כנ"ל הערה 110).

(127) פרש"י עה"פ.

(128) שם, כד.

(129) ראה ערכין יג, ב. אוה"ת ר"פ שמיני.

(130) להעיר ש"שמיני" הוא גם מלשון שומן (ראה לקו"ש ח"ו ס"ע 337. וש"נ), ובה נרמזת גם השייכות ל„נשיא לבני אשר" - „מאשר שומנה לחמו“.

(131) להעיר, שגם „ויהי" רומז על החיבור

דעבר ועתידי (ראה לעיל הערה 114) - כי, „יהי" הוא לשון עתיד, והוא"ו שבתחלתו מהפכת העתיד לעבר (ראה פרש"י ר"פ נת. ויצא כט, טו).

יא. והמעשה הוא העיקר¹³²:

ע"פ האמור לעיל שנמצאים אנו בסמיכות ממש לזמן הגאולה האמיתית והשלימה - יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהצפי' לגאולה, ובאופן שהצפי' לגאולה פועלת שינוי בהוה, שבסוף זמן הגלות עומדים כבר מוכנים וראויים להגאולה האמיתית והשלימה.

וכן יש להוסיף ב„מעשינו ועבודתינו" בהענינים שיש להם סגולה מיוחדת לזרז ולהביא את הגאולה:

א) הוספה בלימוד פנימיות התורה והפצת המעיינות חוצה - שעי"ז קא אתי מר דא מלכא משיחא¹³³.

ובהדגשה יתירה בענין שהזמן גרמא - בעמדנו בערב י"ג ניסן, יום ההילולא של הצמח-צדק, כידוע¹³⁴ שבתורתו מודגש ביותר החיבור וההתכללות דנגלה דתורה עם פנימיות התורה, אשר, עי"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שנקרא בב' השמות „צמח" ו„צדק“¹³⁵.

ובודאי ינצלו יום סגולה זה (והימים הסמוכים אליו) להוסיף בלימוד תורתו של הצמח-צדק (הן בנגלה דתורה והן בנסתר דתורה, קבלה וחסידות), ומה טוב - ג' פעמים במשך המעט-לעת, וכל המרבה הרי זה משובה.

ב) להוסיף בצדקה ש„מקרב את

(132) אבות פ"א מ"ז.

(133) אגה"ק דהבעש"ט - כש"ט (קה"ת) בתחלתו. ובכ"מ.

(134) ראה לקו"ש ח"ט ס"ע 250. ועוד.

(135) ראה ס' מעייני הישועה (קה"ת) ע' 150 ואילך. וש"נ.

לעשות מלחמה עם פרעה ומצרים כדי שישלחו את ישראל ממצרים.

ומצד החידוש המיוחד בנס זה (שלא מצינו דוגמתו בשאר נסים²⁷) - נקרא „נס גדול“, כלומר, גדלות בענין הנסים:

נס סתם, פירושו, הנהגה שלמעלה מהטבע, שידוד הטבע, אשר, מציאות וטבע העולם אינם יכולים לעכב הנהגה זו.

אמנם, „נס גדול“ (גדלות בענין הנס) הוא - לא באופן שידוד הטבע, כי אם, באופן שחודר במציאות וטבע העולם גופא²⁸, אשר, תמורת היותו

(27) כולל גם הנס דפורים, אף ש„אותו הפה עצמו שאמר והעם לעשות בו כטוב בעיניך הוא עצמו אמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם, שהו"ע אתהפכא חשוכא לנהורא" (תו"א צד, *) - כי: ה„אתהפכא" דפורים (א) נעשית ע"י בקשתה של אסתר, (ב) ורק בנוגע לדיבורו של אחשוורוש למרדכי ואסתר, „ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם" (אסתר ח, ז), משא"כ ה„אתהפכא" ד„למכה מצרים בבכוריהם" (א) נעשית ע"י בכורי מצרים מצד עצמם (שהרי בני"י לא ביקשו מהם דבר), (ב) והם עצמם (לא רק ע"פ דיבורם וכיו"ב) היכו והרגו במצרים.

(28) ועו"נ „כי לעולם חסדו" (כסיום הכתוב ד„למכה מצרים בבכוריהם") - המשכת חסדו של הקב"ה (פסחים ק"ח, א - חסד שלמעלה מהשתלשלות) „לעולם" (בטבע) העולם גופא (וראה סד"ה לעושה נפלאות תש"ד).

(*) ומ"ש שם ש„למכה מצרים בבכוריהם" הוא דאתכפיא בלבד (ונס פורים הוא למעלה מזה, בחי' אתהפכא) - הרי זה מפני ששם קאי להפירוש (מכילתא פרשה יג. רב"ע לתהלים נח"ט) ש„למכה מצרים בבכוריהם" קאי על מכת בכורות (מפורש שם - צד, א).

ה. עפ"ז מובן שגם ה„נס גדול" ד„למכה מצרים בבכוריהם" שייך לישראל, ובשתיים - (א) בנוגע להטיבה שעל ידה בא ה„נס גדול",

(29) לקו"ת שלה, לו, ד. ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' שנה. ועוד.

(30) משא"כ בפורים, שעם היותו נס מלובש בטבע, מ"מ „נראה בחוש שכל הסיבות היו רק למעלה מהטבע" (תו"א שם צג, ד. ק, א).

(31) ועפ"ז יש לבאר הטעם שאדה"ז השמיט את הטעם שהובא בטור (הנס שהמצרים לא יכלו למנוע מישראל להקריב הפסח), והביא רק את הטעם ד„למכה מצרים בבכוריהם" (אף שהבאת ב' טעמים, ב' נסים, מגדילה יותר מעלת היום (שבת הגדול) שנעשו בו נסים אלו) - כי, תוכן הנס שהמצרים לא יכלו למנוע מישראל להקריב הפסח, הו"ע של נס סתם, שידוד הטבע, ולא „נס גדול", בטבע גופא, ככפנים.

(32) ולהעיר, שגם בחנוכה מודגש הענין ד„נס גדול (הי' שם)" - כידוע המנהג דבני"י לכתוב על ה„סביבון" האותיות ג' ג' ה' ש' ר"ת „נס גדול הי' שם" (ראה בני ישכר מאמרי חודש כסלו סבת מאמר ב' (מו, ב) - כי, גם בחנוכה מודגש הענין דבירור החושך דוקא, „הו"י" יג"י חשכי", עד ש„אתהפכא חשוכא לנהורא", „לילה כיום יאיר" (כמבואר בדרושי תנוכה).

לכל הגאולות¹³, עד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות¹⁴ – ביטול והעברת הרע, היינו, לא זו בלבד שישראל נגאלים ממצרים, אלא עוד זאת, שנעשה גם הביטול וההעברה דמצרים¹⁵, ע"ד ובדוגמת מש"נ בגאולה העתידה – „את רוח הטומאה אעביר מן הארץ”¹⁶.

ויתירה מזה – „אתהפכא חשוכא לנהורא”¹⁷, „לילה¹⁸ כיום יאיר”¹⁹, אשר, עי"ז נשלמת הכוונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים²⁰, היינו, שגם מציאות ה„תחתונים”, תחתון שאין למטה ממנו²¹ (ארץ מצרים, „ערות הארץ”²²), נעשית דירה לו ית'.

(13) ראה ד"ה כימי צאתך תש"ח רפ"ב. וראה גבורות ה' למהר"ל מפראג (פס"א. וראה שם פנ"ב) שבגאולת מצרים קבלו בני מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. וראה זח"ב מ, א.
(14) מיכה ז, טו.

(15) כמ"ש בקריעת ים סוף – שלימות היציאה ממצרים – „ורא ישראל את מצרים מת על שפת הים” (בשלח יד, ל), ד"ל שנוסף לכך שעיי"ז בטלה אצל בני אימת מצרים, הרי, המיתה דמצרים הוא גם ענין ותכלית בפ"ע.

(16) זכרי' יג, ב.

(17) ראה זח"א ד, א.

(18) תהלים קלט, יב. וראה ספר הערכים-חב"ד ח"ב ערך אור – ביחס לחושך ע' תקצו-תקצו וש"נ.

(19) להעיר ממארו"ל (שמו"ר פ"ח, יא) „בעוה"ז עשה להם נס בלילה שהי' נס עובר, אבל לע"ל הלילה נעשה יום, שנאמר (ישעי' ל, כו) והי' אור הלבנה כאור החמה גו" (וראה לקו"ת פרשתנו יו"ד, ג).

(20) נהחומא נשא טו. תניא פל"ו. ועוד.

(21) תניא שם.

(22) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד בסופו.

ד. ושלמות זו (ביטול והעברת הרע, עד ל„אתהפכא חשוכא לנהורא”) – התחילה בה„נס גדול” ד„למכה מצרים בבכוריהם”²³:

החידוש ב„נס גדול” ד„למכה מצרים בבכוריהם”, הוא – ההכאה דמצרים („למכה מצרים”) ע"י בכורי מצרים („בבכוריהם”) עצמם, כלומר, לא זו בלבד ש„מצרים” אינו מנגד לגאולתם של ישראל, אלא יתירה מזה – ש„בכורי מצרים” עצמם דורשים מפרעה (ועד שעושים עמו מלחמה כו') להוציא את ישראל ממצרים.

ובפרטיות יותר:

„בכורי מצרים” – מורה על התוקף דמצרים²⁴, ובלשון הקבלה והחסידות²⁵ – כתר דלעו"ז²⁶.

ומובן, שמלבד התוקף ד„בכורי מצרים” ע"ד הרגיל, צ"ל הוספה יתירה בהתוקף שלהם לצורך פעולת ההכאה („למכה”).

וזהו החידוש ד„למכה מצרים בבכוריהם” – שהתוקף ד„בכורי מצרים”, וכן התוקף המיוחד שניתוסף לצורך פעולת ההכאה, מנוצל על ידם למטרה הפכית מזו של מצרים –

(23) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 35. ח"י ע' 61. חכ"ז ס"ע 45 ואילך. ועוד.

(24) ראה תרגום אונקלוס בפ"י „בכורי” (ויחי מט, ג) – „חילי וריש תקפיי”.

(25) ראה רמ"ז לח"ג קמט, א. אוה"ת בא כרך ח ע' ב'תתקנב.

(26) ומובן גם בפשטות – שהרי פרעה הי' מושל בכיפה (מכילתא בשלח יד, ה. זח"ב ו, א), ולכן, „בכורי מצרים”, התוקף דפרעה, הוא – תכלית התוקף דכל אוה"ע, התוקף דכללות הלעו"ז.

ועוד והוא העיקר – שבכוא ליל הסדר נהי' „כולנו מסובין”, שכל ארבעת הבנים, הכוללים כל הסוגים דבנ"י, מסובין על שולחנו של אביהם שבשמים, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובבית המקדש, „ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים”. ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו¹⁴¹, אמן ואמן.

(136) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ו.

(137) רמב"ם הל' מתנות עניים רפ"י.

(138) כולל גם בנוגע להחיוב דשמחת החג אצל נשים („אשה בעלה משמחה”) – עיי"ז ש„קונה להם בגדים ותכשיטין” (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתקכ"ט ס"ב (ס"ז)).

(139) ולא רק „די מחסורו אשר יחסר לו”, אלא גם באופן של הרחבה, ועד לעשירות, כמו שבנוגע לעצמו רוצה ומשדל שכל עניניו יהיו באופן של הרחבה ועשירות.

(140) וגם אז מקום לאמירת „כל דכפין כו' כל

דצריך כו" – אילו יצוייר שתיי אפשרות כזו (וע"ד הציווי דמחיית עמלק שנמנה בין המצוות שנהגות לדורות אף שלעתיד לבוא תבטל מציאותו של עמלק* מכל וכל (ראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קפז)).
(141) נוסח ברכת „אשר גאלנו” – פסחים קטז, ב.

(* וגם ברוחניות – „עמלק” בגמטריא „ספק”, ואפילו „אשר קרן”, מלשון קרירות – כיון ש„את רוח הטומאה אעביר מן הארץ”).

שבת הגדול – צו

הנס ד, למכה מצרים בבכוריהם – אתהפכא חשוכא לנהורא מעין לע"ל

א. אודות ענינו של שבת הגדול יש סימן שלם בשולחן-ערוך דהבית-יוסף² – „שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו“.

ובפרטיות יותר בשו"ע של רבנו הזקן – „שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול“³, וממשיך לבאר תוכנו של ה„נס גדול“, כדלקמן.

משיחות ש"פ צו, שבת הגדול ה'תשמ"ח. נדפס בסח"ש תשמ"ח ח"א ע' 357 ואילך.

(1) א"ח סת"ל.
(2) להעיר, ששנה זו היא שנת החמש מאות להולדתו של הבית-יוסף (ראה בארכה – שיחת ש"פ ויגש (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 189 ואילך). ועוד). ומיום הש"ק זה מתברך י"ג ניסן – יום הסתלקותו (שה"ג להחיד"א בערכו), תכלית השלימות דכל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו. ולהעיר גם מהשייכות דיום ההסתלקות לפעולתו בחיבור השו"ע – כידוע הפתגם הסתלקותו של הבי"י (וכן הצ"צ) בי"ג ניסן מרומות בכתוב (אסתר ג, יב), ויקראו סופרי המלך (ע"ש חיבור השו"ע) בחודש הראשון (ניסן) בשלשה עשר יום בו“.

(3) וכ"ה – „נס גדול“ – בתוס' (ד"ה אותו – שבת פז, ב) ובטור (א"ח שם), אלא, שתוכן הנס נתבאר בטור באו"א מהתוס' (שהובא בשו"ע אדה"ז). וראה לקמן הערות 10; 31.

(4) כדרכו של רבינו הזקן בשו"ע שלו – לבאר גם טעמי ההלכות (ראה הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר לשו"ע אדה"ז).

ועפ"ז יש לבאר גם החילוק בין לשון הבי"י בשולחנו „מפני הנס (סתם) שנעשה בו“, ללשון אדה"ז „שנעשה בו נס גדול“ – כ"י הבי"י, מכיון שאין דרכו לבאר טעמי ההלכות, לכן, גם בנדוד"ד שמבאר מדוע „קורין אותו שבת הגדול“, מסתפק בביאור כללי – „מפני הנס שנעשה בו“, משא"כ

גדול“ פועל ענין של גדלות ב„שבת שלפני הפסח“, כדלקמן.

ב. בביאור תוכנו של ה„נס גדול“ – כותב רבינו הזקן:

„פסח מצרים הי' מקחו מבעשור לחודש . . . ואותו היום שבת הי' . . . וכשלקחו ישראל פסחיהם באותו שבת, נתקבצו בכורי מצרים אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך, אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם, וז"ש למכה מצרים בבכוריהם. וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת, וקראוהו שבת הגדול“.

וצריך להבין:

א) בקשת בכורי מצרים מפרעה לשלח את ישראל ממצרים, ועד לעשיית מלחמה עם פרעה בגלל סירובו למלא בקשתם – הו"ע טבעי, שהרי, לאחרי שראו שאזהרותיו של משה בכל תשע המכות נתקיימו בפועל, היו בטוחים שתתקיים גם אזהרתו ע"ד מכת בכורות, וא"כ, הענין ד„למכה מצרים בבכוריהם“ הוא תוצאה טבעית, ולא ענין של נס, ועאכ"כ שאין זה „נס גדול“?!

ב) נס זה, לכאורה, אינו קשור עם (גאולתם של) ישראל¹⁰, שאצלם לא נעשה שום נס, וכמו שכתב רש"י (שם), „כשראו כן המצרים היו רוצים לקום ולנקום מהם, והיו מעייהם מחותכין ובאש נדעכין, ונדונין ביסורים וחליים רעים ומרים, ולא הויקו לישראל“ – הרי זה נס לישראל.

(11) ר"ה יא, א.

(12) ובסגנון אחר – בעומק יותר: מה ענין הנס ד„למכה מצרים בבכוריהם“, ענין שאירע אצל ארה"ע – לשבת, שכל מציאותו אינו אלא לישראל דוקא (ועד שעכ"ם ששבת הו"ע דהיפך מציאותו) (סנהדרין נח, סע"ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 49 ואילך).

(9) תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים שם. רש"י ומצו"ד שם.

(10) משא"כ להטעם שהובא בטור – „היו שניהם קהות על ששוחטין את אלוהיהן ולא היו רשאים לומר להם (לישראל) דבר“ [וראה גם דעת וקנים לבעלי התוספות (בא יג, ג); „כשראו